

Kommentarer til Bibliotekreform 2014

Ved Evy Myhre Hætta, biblioteksjef, Kautokeino kommune

Digitale bibliotek tjenester.

Under overskriften "Kulturformidling til barn og ungdom." nevnes nye, digitale bibliotek tjenester for barn og unge. En rask runde til BOKTRAS, Ønskebok, Lesehulen, Foreningen les! m.fl. opplevdes nedslående, her var det riktignok "rom for lesing", men ikke for samiskspråklige barn og unge! Den samme nedslående opplevelsen fikk jeg på Statpeds nettsider. Tenk det, det finnes hele 12 lettleste bøker for nordsamiskspråklige barn i alderen 0-16 år! Også hos lesesenteret i Stavanger var opplevelsen det samme. Lite å lese på samisk og om samiske forhold! Det er slett ingen trøst at tilbudet for voksne er like dårlig.

Det er også foreslått en egen litteraturside à la Litteratursiden.dk. Da må det være mulig at parallelt med en norsk versjon, utvikles det en samisk versjon.

Biblioteksvar.no er et virkelig flott og praktisk tilbud. Jeg ser det som et paradoks at denne tjenesten er fullt tospråklig, men det er på norsk og engelsk! Det er heller ikke formulert noe mål om å bygge opp tjenesten til også å omfatte samisk. Det finnes ikke en gang informasjon om tjenesten på samisk. Som et statlig organ synes jeg det er for svakt.

Et lys i mørket var Skrivebua.no, et tilbud med oppfordring til ungdom om å skrive selv, det være seg på norsk eller samisk.

Norsk digitalt bibliotek som er et nasjonalt satsingsprogram synes ikke å ta høyde for digitalisering av samisk materiale, ordet "samisk" var iallefall ikke å se under programkomitèens satsingsprogram og verken programkomitèen, arbeidsgruppen eller ABM-utviklings kjernegruppe hadde samiske representanter som medlemmer. Ingen steds er det, etter det jeg kunne se, nevnt noen plan for digitalisering av samisk materiale. Tar jeg feil vil det glede meg stort.

Leter en etter fotografier av samer for eksempel, må en innom et utall nettsider. Hva med et eget organ med ansvar for at denne dokumentasjonen og andre ytringsformer av samisk samfunn og historie?

En storstilt satsing på digitalisering av norsk materiale synes å være på vei. Det vil være en hard prioritering når midler til dette skal fordeles. Da frykter jeg at samiske medier vil ligge langt nede på lista. Men det lille som finnes av medier fra 1800- og 1900-tallet av og om samer er lite tilgjengelig, mye finner en bare på museum og da får en knapt bla i disse. Det bør settes av en egen pott til digitalisering samiske medier, en konkurranse med majoriteten vil aldri være heldig verken for den samiske eller andre minoriteter.

Lydbøker, blindeskrift, storskrift

Når det gjelder lydbøker, synes svaksynte eller blinde norskspråklige barn, unge og voksne å ha et rimelig bra tilbud. Samiskspråklige, både barn og voksne, har noen få lydbøker å forholde seg til. I søk hos Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek viser 11 treff for lydbøker hvorav ni av de er kassetter. Den nyeste lydboka var produsert i 1993 og åtte av de er beregnet for voksne. Når det gjelder blindeskrift fikk jeg tre treff, hvorav ett var for barn, to for voksne. Den nyeste boka her var fra 1993. Et søk etter samiskspråklige storskriftbøker ga ingen treff!

I dag produseres lydbøker også kommersielt, men dette blir aldri en aktuell situasjon for samiskspråklig litteratur eller lydbøker. Det må derfor settes av egne midler til produksjon av lydbøker, slik at de ikke må konkurrere med utgivelse av samisk litteratur generelt.

Å oversette bøker til blindeskrift kan ikke heller være et ansvar for samiske forlag alene. Å tilrettelegge tilbud for svaksynte og blinde er et nasjonalt ansvar!

Litteraturformidling:

Bibliotekloven ABM-meldingen og Kulturmeldingen påpeker viktigheten av litteraturformidling. Kompetanse om dette er noe en bl.a. gjennom bibliotekutdanningen kan tilegne seg. Men da må det samiske samfunn ha bibliotekfaglige mennesker i arbeid. Vi trenger en bibliotekutdanning som jobber aktivt for å få med flere studenter som har samisk bakgrunn.

Et tiltak som er foreslått i "Bibliotekreform 2014" er å iverksette et program for litteraturformidling. Det må være mulig å utvikle et slikt program slik at det omfatter det samiske samfunn, ja, det må være fullt mulig å utvikle programmet flerspråklig og flerkulturelt.

Norske forfattere farer land og strand og formidler sine verk i bibliotekene. Dette finansieres gjerne gjennom et samarbeid mellom folkebibliotekene og forlagene. De samiske forlagene vil aldri gå i overskudd og ha penger til overs til dette, dermed er det opp til de enkelte bibliotek eller skolene alene å formidle samiskspråklig litteratur. Når en beregner støtte til utgivelser av samisk skjønnlitteratur, bør en ha høyde for at formidlingen av litteratur er en del av pakken!

Filmer.

Det er nå foreslått en innkjøpsordning for norsk film, og derunder samisk film. Et flott tiltak som kan styrke produksjonen av denne form for kulturytring. I dag finnes allerede en god del samisk filmmateriale, dokumentarfilmer og kortfilmer m.m. Problemet er at den vanlige bruker ikke har tilgang til disse da det meste er produsert av NRK som sitter på rettighetene. Her må en innsats til, en vederlagsavtale med bl.a. NRK kan sikre bibliotekene rett til å låne ut disse. Behovet for film for samiskspråklige småbarn er spesielt stort og NRK Sàmiradio har mange samiske barneprogram som burde vært tilgjengelig for disse.

Skjønnlitteratur.

I dag har samiskspråklige unødvendig begrenset tilgang til skjønnlitteratur på sitt morsmål. Hos de samiske forlagene ligger et utall manuskript og støver ned, ikke fordi de refunderes, men fordi forlagene ikke har råd å gi de ut. Hva hadde norsk ungdom syntes om det kom ut et par romaner i året beregnet for den aldersgruppen? Det er nemlig situasjonen for samiske barn og unge. Da nytter det ikke med all slags lesestimulering når tilgangen til lesestoff er så begrenset. Noe bedre er det for voksne, men ikke mye! Innkjøpsordningen for litteratur og andre medier må igjen omfatte samiske medier. En nordisk innkjøpsordning er nevnt, og får man den i gang kan det faktisk bli en ny giv for samisk skjønnlitteratur!

Samisk bibliografi m.m.

Å få oversikt over hva som kommer ut av samisk materiale, er ikke enkelt. Disse utgivelsene er, uvisst av hvilken grunn, ikke omfattet av Forlagssentralen eller lignende instans. Et annet problem er at samisk litteratur kommer ut i treland, muligens fire med Russland. Men et samarbeid med tilsvarende instanser i våre naboland burde ikke være vanskelig å organisere. Det trengs også en økt ressurs til samisk bibliografi med registrering og etterregistrering av media utgitt i perioden 1988-1992.

Statistikk.

Statistikk er et redskap det er lang tradisjon for i bibliotekverdenen og er brukt som grunnlag for beskrivelse av ”Dagens norske biblioteklandskap”. Der er nevnt at det ikke forligger godt nok statistisk grunnlag for å kunne si noe om innvandrebevolknings bruk av bibliotek. Det samme gjelder den samiske befolkning. ABM-utvikling bør gi det samiske samfunn samme redskap som norske bibliotek og igangsette registrering av både den samiske og innvandrerbefolknings bruk av bibliotek.

De spesielle statlige bibliotekjenestene

Hvis antall sider brukt for å beskrive de statlige bibliotekjenestene sier noe om hvordan staten prioriterer disse, ligger Samisk spesialbibliotek langt nede på lista. Samisk spesialbibliotek finnes ikke i dette kapittelet!

Derimot finner vi det under kapittelet for kulturelt mangfold. Det er brukt mange sider på å beskrive våre nasjonale minoriteter, hvilke rettigheter de har og hvilket ansvar den norske stat har. Samepolitikken historie, samisk litteraturs utvikling, utredninger og Stortingsmeldinger er det viet god plass til. Da har det blitt liten plass til å gå grundig inn i framtiden med Samisk spesialbibliotek og samisk bibliotekjeneste. Fokus må ligge på å finne ut hvilke behov som finnes og hvordan dekke disse. Det som er nevnt som målsettinger i Bibliotekreform 2014, har Samisk spesialbibliotek begrensede resurser til å oppnå. Sametinget har også begrensede resurser til en større satsning på samisk bibliotekjeneste, spørsmålet er om ikke Staten bør ta et større ansvar når det gjelder bevilgninger til bibliotekformål også i det samiske samfunn.

Kautokeino 27.04.2007

Evy Myhre Hætta

